

Foregangskvinder – Lis Jacobsen

Af Janus Møller Jensen.

Historien findes kun, hvis den bliver fortalt. Derfor er den også afgørende vigtig at fortælle, formidle og debattere. En af de skikkelser, der for alvor har sat sit præg på dansk sproghistorie og historieskrivning, var Lis Jacobsen (1882-1961).

Hun kom selv fra en jødisk intellektuel baggrund stærkt inspireret af Georg Brandes, som hun senere i livet udviklet et venskab med. Hun var datter af nationalbankdirektør Marcus Rubin og Kaja Davidsen. Hun gik på Zahles Skole og blev uddannet til lærerinde på Zahles Seminarium i 1903. Samme år blev hun gift med filologen og gårdejersønnen J. P. Jacobsen. Hun begyndte herefter at studere nordisk filologi ved Københavns Universitet. Det blev startskuddet til en lang og glørværdig forskerkarriere inden for dansk sproghistorie.

Allerede i 1907 fik hun universitets guldmedalje for en afhandling om de nordiske sprogs udvikling fra en fællesnordisk stamme, og i 1910 skrev hun en stor og betydningsfuld doktordisputats om det danske sprogs historie i senmiddelalderen indtil Reformationen. Hun var den første kvinde, der fik doktorgraden i nordisk filologi – og blot den syvende kvinde, der fik tildelt graden. Den første var historikeren Anna Hude i 1893.

Lis Jacobsen var utrættelig inden for sit felt. Hun stod bag oprettelsen af det Danske Sprog- og Litteraturselskab, og var med til at skrive, redigere, udgive og drive en række store og vigtige kildesamlinger, opslagsværker og afhandlinger frem. F.eks. den enorme *Ordbog over det danske Sprog*, den helt centrale kildesamling *Diplomatarium Danicum*, det store samarbejdsprojekt *Kulturhistorisk leksikon for nordisk middelalder*. Dertil kom udgivelsen af *Danmarks Runeindskrifter* foruden en stribe andre.

I 1912 udgav hun bogen *Kvinde og Mand*, der viste, hvordan kvinden i middelalderen blev defineret som køn alene i forhold til manden. Hun fik selv 2 børn og blev tidligt enke og enlig mor. Hun blandede sig markant i tidens kvindekamp, men fremkom med forskellige – men altid markante og bestemte – holdninger og meninger til forskellige tider. På den ene side udtalte hun i nogle berømte forelæsninger, at det var umuligt at forene hvervet eller rollen som kvinde og mor med at gøre karriere eller have et erhverv

Lis Jacobsen. Det Kongelige Biblioteks fotosamling.

både i 1910'erne og 1930'erne. På den anden side udtalte hun også i 1920'erne, at hun i modsætning til tidligere nok også mente, at hvis man undertrykte enten det ene eller det andet, så ville man ikke blive et fuldt og helt menneske. "Man må tage livskampen", som hun sagde.

Det lyder på mange måder som en meget moderne overvejelse for både kvinder og mænd i en moderne familie: Hvordan får man familieliv og karriere til at gå op? Måske var det årsagen til dobbeltheden hos Lis Jacobsen, der ellers som oftest udtalte sig positivt om kvinders rolle og primære gerning i hjemmet. Det står nemlig i skarp kontrast til hendes eget enorme virke på forsknings- og arbejdsfronten, hvor hun har sat et gigantisk aftryk af varig betydning for udforskningen af dansk sprog og historie. Hun tog om nogen selv livskampen med sit virke som sproghistoriker, opdragelsen og forsørgelsen af sine to døtre, hvoraf den ene var født døv, og familie- og kærlighedslivet.

Fotografi af Lis Jacobsen i tidsskriftet "Kvinden og Samfundet" nr. 5, 1910.

Lis Jacobsen var kendt i medierne for sine skarpe meninger og evne til at gøre sit felt og sit arbejde tilgængeligt og interessant for en bredere offentlighed. Hun var viljestærk og modig, insisterede på både at være kvinde og forsker. Hun kunne også være både stridbar og polemisk, når hun indgik i tidens debatter og de evige interne forskningsmæssige intriger, grupperinger og splittelser i universitets- og forskningsverdenen. Hun skabte sig en karriere og satte sig for bordenden i en ellers mandsdomineret verden, samtidig med at hun gjorde sig til fortaler for, at kvindens primære rolle var i hjemmet. Hun var en mangefacetteret personlighed og hendes betydning og indflydelse er uomtvistelig. Hendes kollega og redaktør på Kulturhistorisk leksikon for nordisk middelalder Georg Rona udtalte på baggrund af hendes store virke, at hun var den største igangsætter i dansk åndsliv i 1900-tallet.

I 2011 skrev Kristian Hvidt en biografi om Lis Jacobsen på bestilling af Dansk Sprog- og Litteraturselskab. Netop behandlingen det kønspolitiske aspekt (eller manglen på samme) blev bogen af nogle voldsomt kritiseret for – særligt af Anette Dina Sørensen i en anmeldelse i Politiken (7. januar 2012) – mens den for andre var, udfordringerne til trods, en fin indføring til Lis Jacobsens liv og virke. Det er i hvert fald et sted at starte. Så må man jo selv tage livskampen med historien og problemstillingen derfra.

Lis Jacobsen. Det Danske Sprog og Litteraturselskab.